

Duygusal Yılmazlık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması*

Gülşah Kurtuluş**
Süleyman Doğan***

Öz

Bu araştırmanın amacı Duygusal Yılmazlık Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin araştırılmasıdır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için Açım-layıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. AFA'dan elde edilen madde-faktör yapısının doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile model uyumu test edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlığı için tüm ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır. Madde toplam test korelasyonları ise .25 ilâ .53 arasında değişmektedir. Ölçeğin güvenirliliğiyle ilgili olarak yapısal güvenirlilik olarak adlandırılan hesaplamalar yapılmıştır. Ölçeğin güvenirliliği ile ilgili yapılan son çalışma ise test - tekrar test uygulamasıdır. İki ölçüm arasındaki korelasyon .91 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak, Duygusal Yılmazlık Ölçeğinin yapısal olarak üç alt boyut puanı verdiği; psikometrik özelliklerinin ise yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Yılmazlık, duygusal yılmazlık, doğrulayıcı faktör analizi, güvenirlilik, geçerlik.

Adaptation of Emotional Resilience Scale to Turkish: Reliability and Validity Study

Abstract

The purpose of this study is to conduct the validity and reliability study of the emotional resilience scale. Exploratory factor analysis was used to determine the scale's construct validity. Reliability studies consisted of internal consistency, constructional reliability and test-retest scores. The Cronbach alpha coefficient was calculated as .83 for the total scale. Item total correlations were between .25 and .53. Test – retest scores showed that there was a high and significant level of correlation ($r=.91$) between first and second applications of the scale. Finally Emotional Resilience Scale has three component subscales and it can be said that the scale is valid and reliable instrument for the researchers who may interested in emotional resilience.

Keywords: Resilience, emotional resilience, confirmatory factor analysis, validity, reliability.

* Bu çalışma ikinci yazarın danışmanlığında birinci yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr., Psikolojik Danışman Hasan Ali Yücel Ortaokulu, İstanbul/Türkiye, gulsahhocaoglu@hotmail.com

*** Prof. Dr., Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü PDR ABD, İzmir/Türkiye, dogansul@gmail.com

Giriş

Geçmişte yapılan araştırmalar daha çok olumsuzluklar ve risk faktörleri üzerinde dururken, günümüzde yapılan araştırmalar insan gelişiminin olumlu yönleri üzerinde durmaktadır.¹ Burada, insan gelişiminin ele alınmasında bir paradigma değişiminden söz edilmektedir. Araştırmacılar ruh sağlığını bozabilecek risk faktörlerinden ve olumsuzluklardan ziyade; insanı koruyan, sağlıklı kılan özelliklere odaklanmaya başlamışlardır. Yılmazlık araştırmalarının temelinde; insanın olumlu ve onu güçlü kılan yönlerinin, koruyucu faktörlerin vurgulanması yatmaktadır. Dolayısıyla araştırmaların temel amacı, koruyucu faktörlerin belirlenmesidir.²

Çocukların gelişiminde koruyucu faktörlerin etkisinin risk faktörlerine nazaran çok daha fazla olduğu belirtilmektedir. Bu noktada çocukları koruyan, onların gelişimini destekleyen üç ana koruyucu faktörden bahsedilmektedir. Bunlar; “bireyin sahip olduğu özellikler” (sosyal yeterlik, problem-çözme becerileri, bağımsızlık, hedef sahibi olma vb.), “aile” (özellikle bebeklik ve erken çocukluk döneminde), ve “okul” gibi destekleyici dış sistemlerdir. Çocuğun sağlıklı gelişimi, başarılı bir hayat sürmesi bu üç koruyucu faktörün etkileşimi ile mümkündür.³ Bronfenbrenner’in⁴ Ekolojik Sistem Teorisinde belirttiği gibi aile, toplum, okul ve sınıf gibi sosyal yapılar çocuk ve gençlerin gelişimlerini olumlu yönde etkileyen, onları risklerden koruyan önemli faktörlerdir. Bu koruyucu faktörlere sahip çocukların zorluklarla çok daha etkili başa çıkabildikleri belirtilmektedir.⁵

Bu bağlamda yılmazlık, bireyin çevresindeki sistemler ile etkileşimi sonucunda ortaya çıkmaktadır; gelişimsel ve dinamik bir süreçtir. Ayrıca bu süreç içinde bireyin zorluklar karşısında uyum gösterebilme becerisini arttıracak içsel ve dışsal kaynaklarını kullanabilme kapasitesidir.⁶ Buradan hareketle, yılmazlığın, bireyin öznel gelişim sürecinden ve parçası olduğu kültürel sistemden ayrıştırılamayacağı sonucuna ulaşılabilir.

Bu noktada, Gürgeç⁷ tarafından kısaca “kendi kendini düzeltici eğilimler”, Terzi⁸ tarafından da “kendini toparlama gücü” olarak ifade edilen yılmazlık kavramı ile ilgili çeşitli tanımlamalara yer vermek yerinde olacaktır. Bireysel bir

1 Ross. AThompson, *Nurturing Future Generations: Promoting Resilience In Children And Adolescents Through Social, Emotional And Cognitive Skills*, Routledge Taylor & Francis Group, New York 2006, s. 159.

2 Thompson, a.g.e.

3 Carmel Cefai, *Promoting Resilience In The Classroom: A Guide To Developing Pupil's Emotional And Cognitive Skills*, Jessica Kingsley, London 2008, s.124.

4 Cefai, a.g.e.

5 Cefai, a.g.e.

6 Thompson, a.g.e.

7 Uğur Gürgeç, “*Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeylerine Etkisi*”, Ankara Üniversitesi, Ankara 2006, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), s. 21.

8 Şerife Terzi, “*Üniversite Öğrencilerinde Kendini Toparlama Gücünün İçsel Koruyucu Faktörlerle İlişkisi*”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 2008, s. 299.

özellik olarak yılmazlık, “hayat boyu yaşanan önemli zorluklar karşısında uyum yapabilme ve işlevde bulunabilme yeteneğini belli bir dengede tutabilme becerisi” olarak da ifade edilebilmektedir.⁹ Denge faktörünün vurgulandığı bir diğer tanımda Flach¹⁰ yılmazlığı; bireyin, zorluklarla karşılaştığında denge durumunda bozulma ve akabinde yeniden uyum sağlama döngüsü içinde ihtiyaç duyduğu güç olarak tanımlamaktadır.

Alanyazında yılmaz çocuklar için çeşitli tanımlamalar ile karşılaşmaktadır. Rutter^{11, 12} yılmazlığı, “çocuğun önceki psikolojik ve fizyolojik haline, durumuna hızlıca dönebilme becerisi” olarak ifade etmekte, Waller¹³ ise “zorlayıcı olaylar karşısında verilen tepkilere olumlu bir uyum süreci” olarak açıklık getirmektedir. Werner ve Smith¹⁴ yılmazlığı, “dış kaynaklı stresin ve incitici olayların yarattığı içsel stres ile etkili bir şekilde baş edebilme kapasitesi” olarak tanımlamışlardır.

Yılmazlık kavramının, “eğitsel yılmazlık, akademik yılmazlık ve duygusal yılmazlık” gibi alt başlıklar çerçevesinde daha detaylı bir şekilde incelendiği görülmektedir.^{15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27} Bu çalışmanın konusunu oluşturan duygusal

- 9 Carol P. Kaplan – Sandra Turner – Elanie Norman, “Promoting Resilience Strategies: A Modified Consultation Model”, *Social Work Education*, 18 - 3, 1996, s. 160.
- 10 Frederick F. Flach, *Resilience: How To Bounce Back When The Going Gets Tough*, Hatherleigh, New York 1997, s. 74.
- 11 Michael Rutter, “Resilience, competence and coping”, *Child Abuse & Neglect*, 31, 2007, s. 205-209.
- 12 Michael Rutter, “Resilience In The Face Of Adversity Protective Factors And Resistance To Psychiatric Disorder”, *British Journal Of Psychiatry*, 147, 1985, s. 598-611.
- 13 Mary Waller, “Resilience In Ecosystemic Context: Evolution Of Concepts”, *American Journal Of Orthopsychiatry*, 7, 3, 2001, s. 290-297.
- 14 Eric Werner, - Ruth Smith, *Vulnerable But Invincible: A Study Of Resilient Children*, McGraw-Hill, New York 1982, s. 118.
- 15 Jack. A. Downey, “*Perspectives On Educational Resilience From Children Facing Adversity*”, The University of Northern Colorado, Colorado 2002, (Unpublished Doctoral Dissertation), s. 38.
- 16 Cem A. Gizir, “*Academic Resilience: An Investigation Of Protective Factors Contributing To The Academic Achievement Of Eight Grade Students In Poverty*”, Middle East Technical University, Social Sciences Institute, Ankara 2004, (Unpublished Doctoral Dissertation), s. 62.
- 17 Carol Jackson, “*Factors That Foster Academic Resilience In African American Male Middle School Students From Low Socioeconomic, Single-Parent Homes*”, The University of Alabama, Alabama 1999, (Unpublished Doctoral Dissertation), s. 28.
- 18 Young H. Kim, “*Rebounding From Learned Helplessness: A Measure Of Academic Resilience Using Anagrams*”, The Chicago School of Professional Psychology, Illinois 2006, (Unpublished Doctoral Dissertation), s. 33.
- 19 Helen. P. Makris, “*Educational Resilience: Mediating Factors Of Adolescents’ Adversity*”, The University of Chicago, Illinois 1999, (Unpublished Doctoral Dissertation), s. 42.
- 20 Andrew J. Martin - Herbert Marsh, “Academic Buoyancy: Towards An Understanding Of Students’ Everyday Academic Resilience”, *Journal of School Psychology*, 46, 2008, s. 53-83.
- 21 Amir Mirkiani, “*Toward Understanding Academic Risk and Resilience: A Social Capital Perspective*”, University of Southern California, California 2007, (Unpublished Doctoral Dissertation), s. 62.

yılmazlık; genel anlamda yılmazlık kavramında olduğu gibi, bireylerin zorluklarla mücadele edebilmeleri ve sosyal duygusal gelişimleri açısından kritik bir role sahiptir. Bu noktada, duygusal yılmazlık ile ilgili birkaç tanımlamaya yer vermek yerinde olacaktır.

Landy²⁸ duygusal yılmazlığı, bireyin kendi duygularına verdiği içsel tepkileri ve hissedilen duyguların sonucu olarak ortaya çıkan davranışsal tepkileri düzenleyebilmesi olarak ifade etmektedir. Bernard²⁹ Landy'nin³⁰ tanımında olduğu gibi, sadece duygu ve davranışları düzenlemekten bahsetmemiş, bu tanıma başa çıkma becerilerini ekleyerek tanımı şu şekilde genişletmiştir: Duygusal yılmazlık; çocuk ve ergenlerin zor olaylar karşısında hissettikleri olumsuz duyguların yoğunluğunu düzenlemelerine yardımcı olacak başa çıkma becerilerini (düşünce biçimini değiştirmek, dikkatini başka bir şeye yöneltmek, egzersiz yapmak, destek aramak, mizah, yeni yollar denemek vb.) kullanma kapasitesidir. Bu kapasite, çocukların yoğun olarak hissettikleri duygularını ve bu duygulara bağlı olarak ortaya çıkan davranışlarını kontrol etme becerilerini ifade etmektedir.^{31, 32}

-
- 22 Eric E. Morales, "A Contextual Understanding Of The Process Of Educational Resilience: High Achieving Dominican American Students And The Resilience Cycle", *Innovative Higher Education*, 25, 1, 2000, s. 17.
- 23 Daniela Pires, "The Effects Of Cognitive Behavioral Emotional Resilience Program On The Emotional Resilience, Social Competence And School Adjustment Of Elementary School Students", California State University, Long Beach 2004 (Unpublished Master of Arts in Education Dissertation), s. 39.
- 24 Amanda Sacker, Ingrid Schoon, "Educational Resilience In Later Life: Resources And Assets In Adolescence And Return To Education After Leaving School At Age 16", *Social Science Research*, 36, 2007, s. 873-896.
- 25 Stuart Y. Taylor, "Academic Resilience In African American Students: A Study Of Recovery From Proximal Risk", Emory University, Georgia 2007, (Unpublished Doctoral Dissertation), s. 47.
- 26 Adam Torre, "Academic Resilience And Perception Of Risks", The Rossier School of Education University, Southern California 2004, (Unpublished Doctoral Dissertation), s. 37
- 27 Margareth A. Vaslow, "Educational Resiliency: The Effects Of Motivation On Academic Achievement", Tulane University, New Orleans 2000, (Unpublished Doctoral Dissertation), s. 43.
- 28 Sarah Landy, *Pathways To Competence: Encouraging Healthy Social And Emotional Development In Young Children*, Brookes, Baltimore 2002, s. 87.
- 29 Pires, a.g.t.
- 30 Landy, a.g.e.
- 31 Michael Bernard, "You can do it education", 16 Haziran 2011 http://www.youcandoiteducation.com/reflectionsonemotional_files/ReflectionsOnEmotional.pdf, (Erişim Tarihi 25 Temmuz 2012), s. 2.
- 32 Michael Bernard - Daniela Pires, "Emotional Resilience In Children And Adolescence: Implications For Rational-Emotive Behavior Therapy". Albert Ellis & Michael E. Bernard, Ed., *Rational Emotive Behavioral Approaches To Childhood Disorders: Theory, Practice And Research*, Springer, New York, 2006, s. 53.

Duygusal yılmazlığı; sosyal beceriler, organize olabilme, direnç, sebat ve özgüven gibi temel özellikler üzerine kurulmuş olumlu düşünsel alışkanlıklar olarak tanımlamak mümkündür. Bu alışkanlıklar arasında; sosyal sorumluluk sahibi olma, kurallara uyma, önce düşünüp sonra davranma, hoşgörülü olma, zamanı planlama, amaç belirleme, sıkı çalışma, çaba sarf etme, başarıya inancı, bağımsızlık duygusuna sahip olma, risk alma ve öz-kabul gibi kavramlar yer almaktadır.^{33, 34}

Bu bağlamda duygusal yılmazlık baş edilmesi gereken tek bir kötü olayın üstesinden gelmek anlamına gelmemektedir. Duygusal yılmazlığa sahip insanlar sahip oldukları olumlu düşünme alışkanlıkları ve duygusal kontrol sayesinde hayatları boyunca karşılaştıkları zorlayıcı olaylar karşısında akılcı kararlar alabilme, tüm hayatlarını yönetebilme becerisini gösterebilmektedir. İnsanların duygularını kontrol ederek, hedeflerine ulaşma ve problem çözme çabalarını devam ettirebilmeleri, kavramın can alıcı noktasını oluşturmaktadır.^{35, 36, 37}

Ülkemizde çocuk ve ergenler gerek yaşam koşulları, gerekse okula adım atmaları nedeniyle uzun ve zorlu bir mücadeleye başlamaktadırlar. Çocuk ve ergenler sosyal ortamlarda, eğitim ortamlarında ve kalabalık sınıflarda pek çok olumsuz durumla karşılaşmakta, ayrıca sayıca giderek artan ve bir bakıma çocukların geleceğini belirleyen sınavlara da iyi bir şekilde hazırlanmak zorunda kalmaktadırlar. Ayrıca hayatta karşılaşılan zorluklar sadece sınavlar ile sınırlı değildir. Sosyal, duygusal ve psikolojik olarak da türlü zorluklar, acılar ve engeller hayatın çeşitli dönemlerinde bireyi zorlayabilmektedir. Özellikle beşinci sınıf öğrencileri ergenliğe giriş ile ilgili sorunların baş gösterdiği karmaşık bir yaş döneminde bulunmaktadır; bütün bu zorlayıcı yaşam olayları karşısında duygusal olarak yılmaz bireyler olabilmeleri büyük önem arz etmektedir. Tüm bu gerekçeler sebebiyle, bu çalışmanın ülkemizdeki bu eksikliği giderme ve konuya dikkat çekme noktasında önemli bir adım olabileceği düşünülmektedir.

Duygusal yılmazlık ülkemizde, üzerinde çalışılan yeni bir kavramdır. Araştırma süresince ülkemizde konu ile ilgili yapılmış bir çalışmaya, dolayısıyla konu ile ilgili önceden geliştirilmiş herhangi bir ölçüğe rastlanmamıştır. Yılmazlık konusunu ele alan ölçme araçları incelendiğinde ise duygular ile ilgili maddelere rastlanmış olmakla birlikte, doğrudan duygusal yılmazlık kavramı ile ilgili hazırlanmış sınırlı sayıda ölçme aracına ulaşılmıştır. Bunlardan Sandra Prince – Em-

33 Bernard, a.g.r.

34 Bernard, a.g.e.

35 Bernard, a.g.r.

36 Jason C.Carter, *“The Relationship Between At-Risk Students’ Resilience And Dropout Behavior”*, The University of North Carolina, Chapel Hill 1998, (Unpublished Doctoral Dissertation), s. 32.

37 Makris, a.g.t.

bury'nin³⁸ hazırladığı ölçek doğrudan duygusal yılmazlık kavramını ele almakta; hassasiyet, iyileşme – düzelme ve bozulma alt başlıklarından oluşmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Sandra Prince – Embury³⁹ tarafından geliştirilmiş olan Duygusal Yılmazlık Ölçeği'nin, ergenliğe geçiş sürecinde kırılmalı bir dönemde olduğu düşünülen beşinci sınıf öğrencilerinden oluşan örnekleme uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yapmaktır.

Yöntem

Örneklem

Çalışmanın örneklemini İstanbul İli Kağıthane İlçesi'nde iki ayrı okulda öğrenim gören beşinci sınıf öğrencileri oluşturmuştur. MacCallum, Widaman, Zhang ve Hong⁴⁰ tarafından örneklem grubunun büyüklüğünün ölçekte yer alan madde sayısının en az 5 katı olması gerektiği önerilmektedir. Bu çalışmada bu kurala dikkat edilmiştir. Uygulamalar sonucunda 167'si kız, 135'i erkek olmak üzere toplam 302 kişiden oluşan bir veri seti elde edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Duygusal Yılmazlık Ölçeği: Duygusal Yılmazlık Ölçeği, Sandra Prince – Embury⁴¹ tarafından geliştirilen ve “Yılmazlık Ölçekleri” başlığı altında toplanmış olan üç ölçekten biridir. Diğer iki ölçek araştırmanın konusu dışında kalan ve yılmazlık kavramının farklı boyutlarını ele alan “Yeterlik Algısı Ölçeği” ve “Sosyal İlişki Algısı Ölçeği” adlarını taşımaktadır.

Duygusal Yılmazlık Ölçeği'nin orijinali 20 maddeden oluşmaktadır ve ölçek 5 dereceli Likert tipi bir ölçektir. 8-14 yaş aralığındaki çocuk ve ergenlere uygulanabilen ölçeğin bir öğrenci tarafından cevaplanması yaklaşık 10-15 dakika sürmektedir. Duygusal Yılmazlık Ölçeği'nden düşük puan alınması öğrencinin duygusal yılmazlık düzeyinin yüksek olduğunu, yüksek puan alınması ise öğrencinin duygusal yılmazlık düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir.

Ölçek kavramsal olarak birbiri ile ilgili üç alt boyuttan oluşmaktadır:

“Hassasiyet”, duygusal tepkileri ve bu tepkilerin yoğunluğunu belirleyen eşiği oluşturur. Bu alt ölçekte altı madde (1, 2, 3, 4, 5, 6) bulunmaktadır. Maddeler, kişinin moralinin nasıl bozulduğunu ve moralinin kolayca bozulup bozulmadığını sorgulamaktadır. Ölçekte “moral bozukluğu” terimi özellikle seçilmiştir. Ölçe-

38 Sandra Prince Embury, *Resiliency Scales For Children And Adolescents: A Profile Of Personnel Strengths Manual*, PsychCorp Harcourt, San Antonio 2007, s. 15.

39 Prince Embury, a.g.e.

40 Robert C. MacCallum - Keith Widaman - Shaobo Zhang - Sehee Hong, “Sample Size In Factor Analysis”, *Psychological Methods*, 4, 1999, s. 84-99.

41 Prince Embury, a.g.e.

ğın amacı tek bir duyguyla değil, genel anlamda olumsuz duygular ile ilgili bilgi almak olduğu için bu terimin kullanılması daha uygun görülmüştür.

“İyileşme-Düzelme”, duygusal dengenin bozulması ve duygusal bir tepkinin oluşmasının ardından tekrar denge haline ulaşma durumunu ifade etmektedir. Bu alt boyutta bulunan dört madde (10, 11, 12, 13), belli bir duygunun hissedilmesinin ardından kişinin eski haline dönüşüne kadar geçen zaman aralığını sorgulamaktadır.

“Bozulma” alt boyutunda, duygusal dengenin bozulması halinde kişinin verebileceği olumsuz tepkiler sorgulanmaktadır. Bu alt boyutta 10 madde (7, 8, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20) yer almaktadır. Bozulma ile ilgili tepkilere; kontrolü kaybetme, hatalar yapma, net düşünememe ve başını belaya sokma gibi davranışlar örnek verilebilir.

Ölçeğin orijinali için yapılan geçerlik - güvenilirlik çalışmalarının sonuçları şöyledir: Test-tekrar test güvenilirlik katsayısı toplam ölçek için .71 olarak bulunmuştur. Alt boyutlarda ise; “Hassasiyet” alt boyutu için .55, “İyileşme-düzelme” alt boyutu için .73, “Bozulma” alt boyutu için ise .67 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı için bulunan Cronbach Alpha değeri toplam ölçek için .92 olarak bulunmuştur. Alt boyutlarda ise; “Hassasiyet” alt boyutu için .85, “İyileşme-düzelme” alt boyutu için .92, “Bozulma” alt boyutu için .90 olarak bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliğini ortaya koymak için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçek maddeleri yukarıda açıklanmış olan üç faktör altında toplanmıştır. “Hassasiyet” alt boyutunda yer alan maddeler toplam varyansın %16.5’ini, “İyileşme-düzelme” alt boyutunda yer alan maddeler toplam varyansın %15.2’sini, “Bozulma” alt boyutunda yer alan maddeler ise toplam varyansın %24.9’unu, üç alt boyut birlikte toplam varyansın %56.6’sını açıklamaktadır.

İşlem

Duygusal Yılmazlık Ölçeği’nin uyarlama çalışmalarına başlamak için öncelikle ölçeği geliştiren Sandra Prince Embury’den izin alınmıştır. Ölçeğin Türkçe formu araştırmacı tarafından Türkçe’ye çevrilmiştir. Bu işlemde sonra 15 beşinci sınıf öğrencisine bir deneme uygulaması yapılmıştır. Olası yanlış anlamaların önüne geçebilmek, ölçeğin tam olarak anlaşıldığından emin olabilmek amacıyla tüm maddeler öğrencilerle tartışılmıştır. Bu işlemin ardından, uzmanlara gönderilmek üzere son hali oluşturulan ölçek, Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında en az doktora derecesine sahip, İngilizce’ye hâkim 10 uzmana verilerek dil ve içerik açısından geçerliği kontrol edilmiştir. Uzmanlar hem çeviri hem de içerik açısından gerekli gördükleri düzeltmeleri ölçek üzerinde belirterek önerilerini sunmuşlardır. Tüm bu düzeltmeler ve öneriler dikkate alınarak ölçeğe son şekli verilmiştir.

Ölçeğin Türkçe formu oluşturulduktan sonra, 5 farklı okulda öğrenim gören 498 beşinci sınıf öğrencisine uygulanarak pilot çalışma yapılmıştır. Bu uygulamanın sonunda, orijinal formda “Hassasiyet” alt boyutunda yer alan 3. madde ve “Bozulma” alt boyutunda yer alan 8. ve 20. maddelerin ilgili alt boyutlara ilişkin faktör yüklerinin yeterli olmadığı tespit edilmiştir. İlgili maddelerin öğrenciler tarafından yeterince anlaşılammış olabileceği düşünülerek bu maddeler hem dil hem de içerik bakımından tekrar değerlendirilmeye alınmıştır. Bu maddelerin ölçekten çıkarılması ve ölçeğin bu şekilde kullanılması uygun bulunmadığı için gerekli düzeltmeler yapılarak ölçek tekrar uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Duygusal Yılmazlık Ölçeği'nin Türkçe formu geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları, pilot çalışmanın uygulanmadığı iki farklı okulda öğrenim gören beşinci sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bu veri seti ile SPSS ve LISREL programları kullanılarak, Duygusal Yılmazlık Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına başlanmıştır. Bu çalışmalar kapsamında ölçeğin geçerliği ile ilgili olarak yapı geçerliğine bakılmış, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği iç tutarlılık, yapısal güvenilirlik ve test-tekrar test hesaplamaları yapılarak incelenmiştir.

Bulgular

Duygusal Yılmazlık Ölçeği'nin faktör yapısını belirlemek için açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi tekniği olarak temel bileşenler analizi gerçekleştirilmiştir. Temel bileşenler analizi sonucunda faktör özdeğeri 1'in üzerinde 5 faktör olduğu tespit edilmesine rağmen, kuramsal olarak anlamlı olan 3 faktör üzerinden oblig döndürme yapılarak analize devam edilmiştir. “İyileşme-Düzelme” alt boyutunda yer alan 10. maddenin hiçbir faktöre yük vermemesi nedeniyle ölçekten çıkarılması uygun bulunmuştur. Bu madde ölçekten çıkarıldıktan sonra analizler tekrar gerçekleştirilmiştir. Maddelerin faktörlere göre gösterdikleri faktör yükleri ile ilgili tablo Ek Tablo: 1 olarak verilmiştir. Böylece orijinal ölçeğin faktör yapısının Türkçe formda da ortaya çıktığı görülmüştür. Bu üç faktör toplam varyansın yaklaşık olarak % 42'sini açıklamaktadır. Bu oranın yeterince yüksek olduğunu söylemek mümkündür.⁴²

Ölçeğin faktör yapısının uyum düzeyini test etmek için Lisrel 8.51 programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde orijinal ölçekte yer alan “Hassasiyet”, “İyileşme - Düzelme” ve “Bozulma” alt boyutlarını içeren üç düzeyli bir yapıyı doğrulamak amaçlanmıştır. Bu amaçla, “Hassasiyet”, “İyileşme - Düzelme” ve “Bozulma” alt boyutlarını içeren ölçme modeli için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Tek düzeyli bu ölçme modeli

42 Şener Büyüköztürk, *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, Spss Uygulamaları Ve Yorum*, Pegema, Ankara 2002, s. 125

için Ki-Kare değeri $\chi^2=266.29$, $df=145$, $p<.01$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ki-Kare ile serbestlik derecesi oranına bakıldığında, 2'den küçük bir değere sahip olduğu ve bu değer iyi bir uyum değerine işaret ettiği görülmüştür.^{43, 44}

Söz konusu ölçme modelinin uyum değerlerine bakıldığında, GFI değeri .91, AGFI değeri .89, CFI değeri .89 ve RMSEA değeri .053 olarak bulunmuştur. Bu değerler incelendiğinde GFI, AGFI, CFI ve RMSEA değerlerinin iyi düzeyde bir uyuma işaret ettiği bulunmuştur.^{45, 46} Ayrıca maddelerin "t" değerlerine bakıldığında, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmayan bir değere rastlanmamıştır. Böylece Duygusal Yılmazlık Ölçeği'nin üç alt boyutunun olduğu doğrulanmıştır.

Sonuç olarak,

- "Hassasiyet" alt boyutu 1., 2., 3., 4., 5. ve 6. maddelerden,
- "İyileşme - Düzeltme" alt boyutu 11., 12. ve 13. maddelerden,
- "Bozulma" alt boyutu ise 7., 8., 9., 14., 15., 16., 17., 18., 19. ve 20. maddelerden oluşmaktadır.

Tek düzeyli çözüm için doğrulayıcı faktör analizi path diyagramı standart değerlerle birlikte Ek Şekil: 1'de verilmiştir.

Ölçeğin güvenirliliği iç tutarlılık, yapısal güvenirlilik ve test-tekrar test hesaplamaları yapılarak incelenmiştir. Duygusal Yılmazlık Ölçeği'nin iç tutarlılığı için tüm ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır. Madde toplam test korelasyonları ise .25 ilâ .53 arasında değişmektedir.

- "Hassasiyet" alt boyutu için Cronbach Alpha değeri .63 bulunmuş; madde toplam test korelasyonları ise .28 ilâ .42 arasında değişmiştir.

- "İyileşme - Düzeltme" alt boyutunun iç tutarlık katsayısı .57 çıkmış ve madde toplam test korelasyonları .34 ilâ .48 arasında bulunmuştur.

- Son olarak, "Bozulma" alt boyutunun iç tutarlılığı .80 olarak hesaplanmış ve madde toplam test korelasyonlarının .39 ilâ .56 arasında değiştiği görülmüştür.

Ölçeğin güvenirliliğiyle ilgili olarak doğrulayıcı faktör analizi sonuçları üzerinden hesaplanması önerilen ve yapısal güvenirlilik olarak adlandırılan "Mc Donald's Omega (ω)⁴⁷ katsayıları, "Hassasiyet, İyileşme - Düzeltme ve Bozulma" alt

43 Karin Schermeller Engel - Helfried Moosbrugger - Hans Muller, "Evaluating The Fit Of structural Equation Models: Test Of Significance And Descriptive Goodness Of Fit Measures", *Methods Of Psychological Research*, 8, 2003, s 23-74.

44 Ömer F.Şimşek, *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş: Temel İlkeler Ve Lisrel Uygulamaları*, Ekinoks, Ankara 2007, s. 69.

45 Schermeller, a.g.m.

46 Şimşek, a.g.e.

47 Jum C. Nunnally, Ira H. Bernstein, *Psychometric Theory (5th ed)*, McGraw-Hill, New York 1994, s. 95.

boyutları için sırasıyla. 63, .56 ve .81; toplam ölçek için ise .87olarak bulunmuştur. Ek Tablo:2’de detaylı olarak verilen bu değerlerin ölçeğin iç tutarlığına ve yapısal güvenilirliğine ilişkin yeterli kanıt sağladığı söylenebilir.

Ölçeğin güvenilirliği ile ilgili yapılan son çalışma ise test - tekrar test uygulamasıdır. Bu amaçla Duygusal Yılmazlık Ölçeği üç hafta ara ile beşinci sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Bu uygulama ile elde edilen verilerin hesaplanması sonucunda, iki ölçüm arasındaki korelasyon .91 olarak bulunmuştur.

Sonuç olarak, 19 maddeden oluşan Duygusal Yılmazlık Ölçeği’nin maddeleri yeniden numaralandırılarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Duygusal Yılmazlık Ölçeği’nin 9-14 yaş grubundaki çocuk ve ergenlerin duygusal yılmazlık düzeylerine ilişkin genel puan veren bir ölçek olduğu ve ayrıca duygusal yılmazlığa dair:

- Hassasiyet (Maddeler: 1, 2, 3, 4, 5, 6),

- İyileşme - Düzeltme (Maddeler: 11, 12, 13),

- Bozulma (Maddeler: 7, 8, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20) alt boyut-

larında incelenmek üzere üç alt boyut puanı verdiği; psikometrik özelliklerinin ise yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Tartışma

Bu araştırmanın amacı Sandra Prince – Embury⁴⁸ tarafından geliştirilen Yılmazlık Ölçeklerinden biri olan Duygusal Yılmazlık Ölçeğinin Türkçe’ye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin araştırılmasıdır. Duygusal yılmazlık literatürde hem duygulara verilen içsel tepkilerin, hem de duyguların dışa vurulmuş hali olan davranışların öz düzenlemesi ve kontrolü anlamına gelmektedir ve konu ile ilgili araştırmalar gün geçtikçe daha fazla ilgi çekmektedir. Bu bağlamda bundan sonra yapılacak araştırmalarda kullanılmak üzere “Duygusal Yılmazlık Ölçeğinin” Türkçe’ye uyarlanması önem teşkil etmektedir. Araştırmanın örneklemini 302 beşinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Bunun sonucunda orijinal ölçeğin faktör yapısının Türkçe formda da ortaya çıktığı görülmüştür. Bu üç faktör, toplam varyansın yaklaşık olarak % 42’sini açıklamaktadır. AFA’dan elde edilen madde-faktör yapısının doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile model uyumu test edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizinde Ki-Kare değeri $\chi^2=266.29$, $df=145$, $p<.01$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ki-Kare ile serbestlik derecesi oranına bakıldığında, 2’den küçük bir değere sahip olduğu ve bu değer iyi bir uyum değerine işaret ettiği görülmüştür. Söz konusu ölçme modelinin uyum değerlerine bakıldığında, GFI değeri .91, AGFI değeri .89, CFI değeri .89 ve RMSEA değeri .053 olarak bulunmuştur.

48 Prince Embury, a.g.e.

Bu değerler incelendiğinde GFI, AGFI, CFI ve RMSEA değerlerinin iyi düzeyde bir uyuma işaret ettiği söylenebilir. Ölçeğin güvenirliliği iç tutarlılık, yapısal güvenirlilik ve test-tekrar test hesaplamaları yapılarak incelenmiştir. Duygusal Yılmazlık Ölçeği'nin iç tutarlılığı için tüm ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır. Madde toplam test korelasyonları ise .25 ilâ .53 arasında değişmektedir. Ölçeğin güvenirliliğiyle ilgili olarak yapısal güvenirlilik olarak adlandırılan "Mc Donald's Omega (w) katsayıları, "*Hassasiyet, İyileşme - Düzeltme ve Bozulma*" alt boyutları için sırasıyla.63, .56 ve .81; toplam ölçek için ise .87 olarak bulunmuştur. Bu değerlerin ölçeğin iç tutarlığına ve yapısal güvenirliliğine ilişkin yeterli kanıt sağladığı söylenebilir. Ölçeğin güvenirliliği ile ilgili yapılan son çalışma ise test - tekrar test uygulamasıdır. Bu uygulama ile elde edilen verilerin hesaplanması sonucunda, iki ölçüm arasındaki korelasyon .91 olarak bulunmuştur.

Sonuç olarak, Duygusal Yılmazlık Ölçeğinin yapısal olarak üç alt boyut puanı verdiği; psikometrik özelliklerinin ise yeterli düzeyde olduğu söylenebilir. Öte yandan araştırmanın belli bazı sınırlılıklara sahip olduğu düşünülmektedir. Çalışma daha büyük örneklem gruplarıyla tekrarlanabilir. Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki çocuk ve ergenler çalışmaya dâhil edilebilir. Bu çalışmanın konusunu oluşturan ölçek, çocuk ve ergenlere uygulanabilmektedir, farklı yaş gruplarına uygulanabilecek ölçeklere de ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Duygusal yılmazlık kavramı ile ilgili kuramsal bir alt yapı oluşumu ile kendi kültürümüze ait yeni bir ölçek geliştirilebilir. Sözü edilen sınırlılıklara sahip olmakla birlikte bu araştırma ülkemizde bir ilk olduğu için önem arz etmektedir. Duygusal yılmazlık gibi son derece önemli bir konuya dikkat çektiği düşünülmektedir. Ölçek konuya ilgi duyan uzmanlar tarafından kullanılabilir, gelecekte daha farklı ve daha geniş örneklem gruplarıyla da geçerlik-güvenirlilik çalışmaları yapılabilir.

Kaynakça

Bernard, Michael, “*You can do it education*”, 16 Haziran 2011, http://www.youcandoiteducation.com/reflectionson_emotional_files/ReflectionsOnEmotional.pdf, (Erişim Tarihi 25 Temmuz 2012).

Bernard, Michael, Daniela Pires, “Emotional Resilience In Children And Adolescence: Implications For Rational-Emotive Behavior Therapy”, ed. Albert Ellis, Michael E. Bernard, *Rational Emotive Behavioral Approaches To Childhood Disorders: Theory, Practice And Research*, New York, Springer, 2006.

Buttil-Leavy, Siobhan, “School Structures And Instructional Practices Related To Academic And Social-Emotional Resiliency In At-Risk Students”, (Unpublished Doctoral Dissertation), Immaculata University, Pennsylvania, 2009.

Büyüköztürk, Şener, *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, Spss Uygulamaları ve Yorum*, Ankara, Pegem, 2002.

Carter, Jason. C., “The Relationship Between At-Risk Students’ Resilience And Dropout Behavior”, (Unpublished Doctoral Dissertation), The University of North Carolina, Chapel Hill, 1998.

Cefai, Carmel, *Promoting Resilience In The Classroom: A Guide To Developing Pupil’s Emotional And Cognitive Skills*, London, Jessica Kingsle, 2008.

Downey, Jack. A., “Perspectives On Educational Resilience From Children Facing Adversity”, (Unpublished Doctoral Dissertation), The University of Northern Colorado, Colorado, 2002.

Flach, Frederick. F., *Resilience: How To Bounce Back When The Going Gets Tough*, New York, Hatherleigh, 1997.

Gizir, Cem. A., “Academic Resilience: An Investigation Of Protective Factors Contributing To The Academic Achievement Of Eight Grade Students In Poverty”, (Unpublished Doctoral Dissertation), Middle East Technical University, Social Sciences Institute, Ankara, 2004.

Gürkan, Uğur, “Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeylerine Etkisi”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara, 2006.

Jackson Carol, “Factors That Foster Academic Resilience In African American Male Middle School Students From Low Socioeconomic, Single-Parent Homes”, (Unpublished Doctoral Dissertation), The University of Alabama, Alabama, 1999.

Kaplan, Peter, Sam, Turner, Edward Norman, “Promoting Resilience Strategies: A Modified Consultation Model”, *Social Work Education*, 18(3), 1996.

Kim, Young. H, “Rebounding From Learned Helplessness: A Measure Of Academic Resilience Using Anagrams”, (Unpublished Doctoral Dissertation), The Chicago School of Professional Psychology, Illinois, 2006.

Landy, Sarah, *Pathways To Competence: Encouraging Healthy Social And Emotional Development In Young Children*, Baltimore, Brookes, 2002.

MacCallum, Robert. C., Keith Widaman, Shaobo Zhang, Sehee Hong, “-Sample Size In Factor Analysis”, *Psychological Methods*, 4, 1999.

Makris, Helen. P, “Educational Resilience: Mediating Factors Of Adolescents’ Adversity”, (Unpublished Doctoral Dissertation), The University of Chicago, Illinois, 1999.

Martin, Andrew. J., Herbert Marsh, “Academic Buoyancy: Towards An Understanding Of Students’ Everyday Academic Resilience”, *Journal of School Psychology*, 46, 2008.

Mirkiani, Amir, “Toward Understanding Academic Risk and Resilience: A Social Capital Perspective”, (Unpublished Doctoral Dissertation), University of Southern California, California, 2007.

Morales, Eric. E., “A Contextual Understanding Of The Process Of Educational Resilience: High Achieving Dominican American Students And The Resilience Cycle”, *Innovative Higher Education*, 25, 1, 2000.

Nunnally, Jum. C., Ira H. Bernstein, *Psychometric Theory*, 5th ed., New York, McGraw-Hill, 1994.

Pires, Daniela, “The Effects Of Cognitive Behavioral Emotional Resilience Program On The Emotional Resilience, Social Competence And School Adjustment Of Elementary School Students”, (Unpublished Master of Arts in Education Dissertation), California State University, Long Beach, 2004.

Prince Embury, Sandra, *Resiliency Scales For Children And Adolescents: A Profile Of Personel Strengths Manual*, San Antonio, PsychCorp Harcourt, 2007.

Rutter, Michael, “Resilience, competence and coping”, *Child Abuse & Neglect*, 31, 2007.

_____, “Resilience In The Face Of Adversity Protective Factors And Resistance To Psychiatric Disorder”, *British Journal Of Psychiatry*, 147, 1985.

Sacker, Amanda., Ingrid Schoon, “Educational Resilience In Later Life: Resources And Assets In Adolescence And Return To Education After Leaving School At Age 16”, *Social Science Research*, 36, 2007.

Schermeller Engel, Karin, Helfried Moosbrugger, Hans Muller, “Evaluating The Fit Of structural Equation Models: Test Of Significance And Descriptive Goodness Of Fit Measures”, *Methods Of Psychological Research*, 8, 2003.

şimşek, Ömer. F., *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş: Temel İlkeler ve Lis-rel Uygulamaları*, Ankara, Ekinoks, 2007.

Taylor, Stuart. Y., “Academic Resilience In African American Students: A Study Of Recovery From Proximal Risk”, (Unpublished Doctoral Dissertation), Emory University, Georgia, 2007.

Terzi, şerife, “Üniversite Öğrencilerinde Kendini Toparlama Gücünün İçsel Koruyucu Faktörlerle İlişkisi”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 2008.

Thompson, Ross. A., *Nurturing Future Generations: Promoting Resilience In Children And Adolescents Through Social, Emotional And Cognitive Skills*, New York, Routledge Taylor & Francis Group, 2006.

Torre, Adam, “Academic Resilience And Perception Of Risks”, (Unpublished Doctoral Dissertation), The Rossier School of Education University, Southern California, 2004.

Waller, Mary, “Resilience In Ecosystemic Context: Evolution Of Concepts”, *American Journal Of Orthopsychiatry*, 7, 3, 2001.

Werner, Eric, Ruth Smith, *Vulnerable But Invincible: A Study Of Resilient Children*, New York, McGraw-Hill, 1982.

Vaslow, Margareth. A., “Educational Resiliency: The Effects Of Motivation On Academic Achievement”, (Unpublished Doctoral Dissertation), Tulane University, New Orleans. 2000.

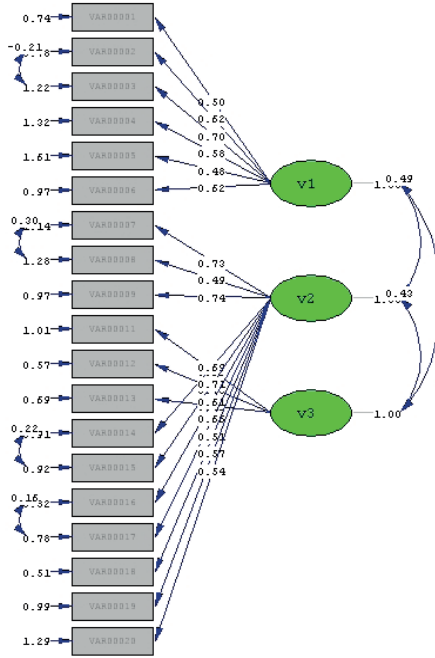
Ek Tablo:1 Duygusal Yılmazlık Ölçeği' nin Faktörleri ve Maddelerin Faktör Yükleri

Madde	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
	Hassasiyet Alt Boyutu	İyileşme - Düzeltme Alt Boyutu	BozulmaAlt Boyutu
7	.63	-.47	-.44
4	.59	-.27	-.16
2	.57	.27	-.25
6	.57	.24	-.22
1	.57	.37	-.11
8	.54	-.23	-.31
20	.50	-.17	-.35
3	.46	.12	-.30
5	.45	.12	-.18
12	.22	.69	-.22
13	.09	.66	-.25
11	.32	.58	-.22
18	.21	.17	-.71
17	.30	.24	-.70
15	.35	-.01	-.70
16	.30	.15	-.68
19	.18	.11	-.64
14	.49	-.10	-.60
9	.53	.01	-.53

Ek Tablo: 2 Duygusal Yılmazlık Ölçeği'nin Alt Boyutlarının Faktör yükleri, R², Cronbach Alpha ve Mc Donald's Omega Değerleri

Boyut	Madde	λI	R ²	α	ω
HassasiyetAlt Boyutu	1	.50	.25	.63	.63
	2	.62	.33		
	3	.70	.28		
	4	.58	.20		
	5	.48	.13		
	6	.62	.28		
İyileşme - Düzeltme Alt Boyutu	7	.73	.32	.57	.56
	8	.49	.16		
	9	.74	.36		
	14	.69	.34		
	15	.71	.35		
	16	.61	.31		
	17	.66	.36		
	18	.51	.33		
	19	.57	.24		
	20	.54	.18		
Bozulma Alt Boyutu	11	.66	.30	.80	.81
	12	.73	.48		
	13	.46	.23		

Ek Şekil:1 Duygusal Yılmazlık Ölçeği İçin Birinci Düzeyde Doğrulayıcı Faktör Analizi Path Diyagramı

Chi-Square=266.29, df=145, P-value=0.00000, RMSEA=0.053